

BÁTONYI PÁL

A Grassalkovichok és Dunakeszi

IV. rész

Wattay Pál 1774-ben indította – többi rokonai jogfenntartójaként is – herceg Grassalkovich II. Antal ellen a táblai-pert birtokaikért, így Dunakesziért „cserének sérelembőli érvénytelenítésére”. Míg I. Antal élt, a törvények felett rendelkező kiskirály ellen „moczanni sem” mertek. Bár az ítéletek mindig a Wattayak igazát bizonyították, a Grassalkovichok és utódaik azonban minden esetben fellebbeztek. Végül a Bach korszakban megszüntették a pert.

II. Antal Dunakeszivel kapcsolatos semmilyen adományával vagy egyéb gondoskodásával nem találkoztam. Feltehetően a peres ügyei és szorult anyagi helyzete, illetve nem megfelelő gazdálkodása miatt is még a többi birtokához képest sem fejlesztette Dunakeszit. II. Antal Bécsben 1795-ben hunyt el. Az általuk is elszlovákosított birtokukon, Pozsonyivánkán temették el, ahol özvegye is temetkezett 26 év múlva.

III. Antal János Nepomuk 1771-ben Pozsonyban született, és Bécsújhelyen nevelkedett, 1790-től királyi kamarásnak nevezték ki. 1793-ban pápai engedéllyel feleségül vette herceg Esterházy Mária Leopoldinát, galánthai herceg Esterházy Antal altábornagy (Vata-Salamon nemzetség) és gróf Erdődy Mária Teréz 16 éves lányát. Gyermekük nem született. 1796-ban már zárgondnokságot kért birtokaira, melynek pénzügyeit sógora, gróf Esterházy Ferenc 1807-re tudta stabilizálni.

Grassalkovich III. Antal herceg

A család főleg Bécsben és Pozsonyban lakott, III. Antal Gödöllőt is csak ritkán kereste fel. 1808-ban Csongrád vármegye adminisztrátorává, majd főispánjává nevezték ki. 1809-ben Napóleon hadai elől három hónapra Gödöllőre költözött, s a következő években többször is megfordult ott. Támogatta a kolerajárvány leküzdését és az 1838-as pesti árvíz áldozatait, valamint telket adományozott a Nemzeti Múzeum és a Nemzeti Színház létrehozásához is.

Összességében azonban apja adósságai és saját kölcsönügyletei miatt már 1827-ben csődbe került. Uradalmainak kezelése zárgondnokok kezébe került. A csőd után legtöbbször Pozsonyban lakott. Egészségi állapota többször adott aggodalomra okot, koraszülött, gyenge fizikumú gyermek, majd felnőtt volt, akit vesebajával meg is műtöttek. Felesége magyar nemzeti érzelmű asszony volt, aki-ben még Széchenyi István is szövetségest látott.

III. Antalnak Dunakeszivel kapcsolatos külön rendelkezéséről nem tudok. A birtokokat a zárgondnok rokon herceg Batthyány, majd gróf Lónyay János kezelték, akiknek gondoskodása elég fényes életet biztosított élete végéig III. Antalnak és feleségének.

III. Antal 1841-ben hunyt el Gödöllőn. Pozsonyivánkán, a családi sírboltban temették. Korábbi kívánságának megfelelően azonban földi maradványait 1864-ben (apjával és annak feleségével együtt) a máriabesnyői családi kriptában helyezték át, ahol nagyapja I. Antal is nyugodott, és ahova még az év végén felesége is követte.

A Grassalkovich uradalmak zár alá helyezése 1850-ben szűnt meg. Mivel III. Antal gyermek nélkül halt meg, így a család fiúágának kihalása miatt a gödöllői birtok területét – benne Dunakeszit is – a leányági gróf Viczayak kapták meg, akik azonnal eladták a görög, vlach (cincár, aromán) származású görögkeleti (ortodox) keresztény bécsi kereskedő-bankár Sina György Simonnak.

A család férfi ágának kihalását mutató lefelé fordított címert

Összességében elmondható, hogy Dunakeszit a magyarbarátnak nem mondható labanc Grassalkovichok törvénytelenül szerezték meg, és a Habsburg uralkodóház, valamint a római katolikus egyház igényei szerint kezelték. Különösen a vallásszabadságot tiltották, illetve az osztrák-német (Buda, Pest, Vác) gazdasági érdekek figyelembe vételével intézték a település életét.